

AKADEMİK

Sayfalar

13. CİLT

Sayı: 1
30 OCAK 2013 ÇARŞAMBA

Hazırlayan
M. Ali UZ
maliuz@merhabagazetesi.com.tr

Merhaba Gazetesi'nin
okuyucularına her Çarşamba ücretsiz ekidir

AKADEMİK *Sayfalar*

13. CİLT • Sayı: 1
30 OCAK 2013 ÇARŞAMBA

Hazırlayan

M. Ali UZ

maliuz@merhabagazetesi.com.tr

Sayfa Tasarımı

Züleyha ÖNAL

Merhaba Gazetesi'nin
okuyucularına her Çarşamba ücretsiz ekidir



Mehmet Ali UZ

On Üçüncü Cilde Başlarken

Bugün elinizdeki kültür ekimizle Akademik Sayfalar'ın on üçüncü cildine başlamış bulunuyoruz. Rahatsızlığım sebebiyle yeni cilde, geçen yıllara göre bir iki hafta gecikerek başlamış olduk. Bunun anlayışla karşılanacağını ümit ediyorum.

On üçüncü ciltle on beş yılı geride bırakmış oluyoruz. Allah'a ne kadar şükretsek azdır. Konya sevdalısı güzel bir kadro, okuyucularımızın ilgisi bizi bu günlere getirdi. Ayakta kaldığımız sürece bu çalışmamız devam eder, sonra da birileri bu görevi üstlenir inşallah. Böyle on beş yıl devam eden bir kültür eki, Konya'da değil, Türkiye'de bir iltir. Bunu da bir, tahdis-i nimet olarak söylemekte mahzur görmüyoruz.

Geçen yıllarda olduğu gibi, Akademik Sayfalar'daki yazılar yine çoğunlukla Konya tarihi ve kültürü ile ilgili olacaktır. Bu yıl da, çok vaktimizi alsa da ilgi ile takip edilen "Konya Çınarları" ve "Adım Adım Eski Konya" dizi yazı ve röportajlarımızı vermeye gayret edeceğiz.

Gelecek hafta da, vefat yıldönümü dolayısıyla Ali Ulvi Kuruca merhumla ilgili bir özel sayıda birlikte olacağız. Bu özel sayıyı beğeneceğinizi ümit ediyoruz.

Konya, son sekiz-on yıldır en

verimli yıllarını yaşıyor. Bu arada pek çok değerli eser neşredildi. MEBKAM ve Konya Ansiklopedisi çalışmaları devam ediyor. Konya Salnamelerinin on altıncı kitabı çıktı. Konevî Sohbetleri ilgi ile takip ediliyor. Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen ve iki yıldır devam eden Kitap Fuarı da güzel bir faaliyet oldu.

İnşallah, 2013 yılında da çok daha güzel şeyler olacak. Yıllardan beri çalışmaları devam eden ve merakla beklenen "Konya Mahalleleri" ile ilgili kitabın birinci cildi bu yıl çıkmış olacak. Sayfa düzeni çalışmaları devam eden bizim Konya Âlimleri ve Velileri'nin üçüncü baskısı da önümüzdeki aylarda tamamlanacak. Bu arada salname ve Konya Şeriye Sicillerinin yayımı da devam edecek.

Geçen yıllarda başlayan bir çalışma da Mahmut Sural Ağabey'in torunu Feyyaz Caner Bey'in yaptığı çalışmadır. Feyyaz Bey de dedesinin Yeni Konya gazetesinde neşredilen "Yarım Asır Önceki Konya" dizi yazısını kitaplaştırmaya çalışıyor. Bu dizi yazı, Konya'da bütün araştırmacıların başvurduğu ana kaynaklardan birisidir. Bunun kitaplaştırılması da önemli bir hizmet olacak ve büyük bir boşluğu dolduracak. Bu çalışma da, bir aksilik olmazsa



en geç, 2013 yılı sonlarına doğru bitirilmiş olacaktır.

Feyyaz Bey, dedesinin evrakları arasında Veli Sabri Uyar'a ait bazı belgelerin bulunabileceğini tahmin ediyor. O, bunları da diğer defterlerin bulunduğu Koyunoğlu Müzesine bağışlamayı düşünüyor. Feyyaz Bey emekli hâkim... Ama o da, eli kalem tutan bir insan.

Mahmut Sural merhum da, Veli Sabri Uyar da Konya'nın yetiştirdiği büyük araştırmacı ve kültür adamlarımızdan ikisidir. Onların defterleri ve makalelerinin tamamı mutlaka kitaplaştırılmalıdır diye düşünüyoruz. Eğer onlar olmasaydı bugün, Konya ile ilgili pek çok bilgiye sahip olmayacaktık. Diğer bütün kültür adamlarımızla birlikte bu iki değerimizi de rahmet ve minnetle anıyoruz. Makamları cennet olsun.

Bu arada değerli dostlarım, eğitimci Ahmet Çelik Bey'le meslektaşım Av. Serdar Ceylan Bey'in de yoğun araştırma çalışmaları devam ediyor. Bu çalışmaların büyük bir bölümünü de Akademik Sayfalar'da takip edeceksiniz. Her nedense üniversitelerden de, dışarıdan da, araştırmacı yazar maalesef çok az yetişiyor. Bu işler bir hizmet, bir gönül ve merak işi, talibi az oluyor.

Dünden bugüne Akademik Sayfalar'ın devamında, başta Mustafa Arslan Bey olmak üzere, hizmeti geçen herkese şükran borçlu olduğumuzu ifade etmek istiyorum. Sağ olsunlar diyorum.

Şu fani dünya da, kubbede, bir nebze de olsa, hoş bir seda bırakabiliyorsak kendimizi mutlu hissedeceğiz. Dua niyazlarımızla...

MEVLÂNA'NIN EVİ VE MEDRESESİ, SEYFİYE MEDRESESİ İLE BİRLİKTE ELE ALINMALI



Mehmet Ali UZ

Bölgede Selçuklu Medreseleri:

Osmanlı Döneminde nasıl Alâeddin Caddesi'nin iki tarafı Osmanlı Dönemi medreseleri ile dolu ise, Selçuklu Döneminde de bugünkü İş Bankası'nın doğu tarafında bulunan Nalıncı Türbesi'nin önünden başlayıp bugünkü Ata Petrol'e kadar uzanan şerit üzerinde pek çok Selçuklu Dönemi medresesi yer alıyordu.

Nalıncı Türbesi'nin önündeki medrese Nizamiye Medresesi idi. Geniş bir alanı kaplıyordu. Arsası bugünkü Karatay İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü binasının bulunduğu yere keder uzanıyordu. Buradaki imaret, medrese ve Kapan Hanı, Karamanoğlu İbrahim Bey tarafından yaptırılmıştı.

Buradan kuzeye doğru, bugünkü Vali İzzetbey Caddesi boyunca ilerlediğimizde karşımıza ilk çıkan külliye Akıncı Külliyesi idi. Külliye'nin mescit ve türbesi bugünkü Rektörlük Binası'nın güney doğu köşesinde idi. Hazret-i Mevlâna bu mescitte namaz kıldırılmış ve vaaz etmişti. Külliye'ye ait medrese ve köşkün de buralarda bir yerde, özellikle de bugünkü Rektörlük Binası'nın bulunduğu yerde olduğunu tahmin ediyorum. Mescit ve türbe 1932 yılında yıkılmış.

Mevlâna'nın evinden çevreye yayılan rebap sesinin Akıncı Medresesi'nden duyulduğu rivayet edilir. Bu rivayet de Akıncı Medresesi'nin mutlaka buralarda bir

yerde olduğunu göstermektedir. Hazret-i Mevlâna bu medresede oğlu Sultan Veled'e Hidaye okutmuştur. Belki Sultan Veled'in yanında başka arkadaşları olan talebeler



Seyfettin Karasungun Tarbesi



*Kadı İzzettin Türbesi'nin
yeri ve mescidi.*

de bulunuyordu.. Demek ki Mevlâna'nın bu medresede de müderrisliği vardı.

Küçük Kemaliye Medresesi de bu bölgede yer alıyordu. Büyük Karatay Medresesi de bu bölgenin çok yakınındadır,

Bundan sonra güneye Şems Türbesi'ne doğru inen ilk sokak üzerinde Seyfiye Medresesi ile Seyfeddin Karasungur Türbesi'ni görüyoruz. Bu sokak Osmanlı döneminden itibaren muhtelif isimlerle anılmıştır. O dönemlerde sokağın adı Mektep Sokağı'dır. Seyfeddin Karasungur da Celaledin Karatay'ın kardeşidir. Selçuklu döneminin tanınmış devlet adamlarındandır.

Seyfiye Medresesi arsası, 1935 yıllarında kapanın elinde kalmış, tecavüzlere uğramış, yerine evler inşa edilmiştir. Bir derneğin uyarısı üzerine bazı davalar açılmıştır. Şimdi buraya yüksek binalar inşa edilmek üzeredir. Mevlâna'nın Evi ve Medresesi de bu medresenin hemen kuzey batı bitişiğinde yer alıyordu.

Kuzeye doğru yolumuza devam ettiğimizde sağda Anadolu Selçuklu Devleti'nin ileri gelen devlet adamlarından Kadı İzzeddin'in medrese, cami ve türbesi, yer alır. Medrese daha önce, ardından da türbesi yıkıl-

mıştır. Medresenin büyük bir bölümü cami genişletilirken camiye dahil edilmiştir.

Kadı İzzeddin Muhammed, bir çok devlet adamının Moğol dostu olduğu bir dönemde, Moğol düşmanı olarak tanınan bir devlet adamı ve kahramandır. İleri yaşına rağmen hazırladığı ordu ile Aksaray yakınlarında Moğollarla çarpışırken şehit olmuştur. Konyalı'nın ifadesine göre, Kadı İzzeddin'in türbesi de Seyfeddin Karasungur'un türbesi gibidir. İçerisindeki tarihî ahşap sanduka yabancılar tarafından aşırılmıştır. Türbenin temellerinin ve cenazelik bölümünün olduğu gibi durduğunu tahmin ediyorum. Bu türbe de, geçen yıllarda yeniden inşa edilen, Şeyh Şerefeddin Türbesi gibi yeniden yapılmalıdır.

Kadı İzzeddin Muhammed Külliyesi'nin karşısında da Ataekkiye (Bugünkü petrolün yerinde ve cadde üzerinde) Medresesi bulunuyordu. Bu medrese de Selçuklu Dönemi devlet adamlarından Atabek Fahreddin Aslandoğmuş tarafından yaptırılmıştı. Petrolün önündeki çift yol, medrese arsasını ikiye bölmüştür. Medrese batıda Aligav Zaviyesi'ne kadar uzanıyordu. Konya'nın hiçbir yerinde böyle sıklıkla Selçuklu Dönemi medreselerine rastlamak mümkün değildir.

Şimdi gelelim aynı bölgede bir arada bulunan Seyfiye Medresesi, Seyfeddin Karasungur Türbesi ve Hazret-i Mevlâna'nın Medresesi'ne... Bunların hepsinin bir arada olması büyük bir şanstır. Bunlar birlikte ele alınacak ve etrafı açılacak olursa, bu Selçuklu Medreseleri bölgesinde yüzük kaşı gibi tarihî bir mekân oluşturulmuş olur. Bugün Seyfiye Medresesi'nin bulunduğu alan çirkin bir görünüm içerisindedir. En önemlisi de buraya yeni yapılacak inşaatlara mutlaka engel olunmalıdır.

Konya Büyükşehir Belediyesi'ne



intikal eden dershanenin ne yapılacağını ve nasıl kullanılacağını bilmiyoruz.

Büyük bir ihtimalle Mevlâna'nın Evi ve Medresesi'nin kapısı eski Saray, şimdiki Ahmet Özdemir Sokağı'na açılıyordu. Yine büyük bir ihtimalle doğuda hayvan ve arabala-

rın gireceği büyük bir kapı, bunun batı tarafında da insanların girip çıktığı bir kapı daha bulunuyordu.

Tahminen en doğuda ahır ve samanlık yer alıyordu. Hz. Mevlâna'nın İplikçi Medresesi'ne bir katırla gidip geldiği, yazları da Meram'ın muhtelif yerlerinde kuru-

Seyfettin Karasungur Türbesi, Seyfiye Medresesi ve Hz. Mevlâna'nın evi ve medresesinin krokisi.

lan zikir meclislerine katıldığına göre, medresede hayvan bulunduğu muhakkaktır. O günün şartlarında gelecek misafirler için de, ahır ve samanlık gereklidir. Nitekim pek çok medresede, dersane, mescit, talebe hücresi, mutfak gibi müştemilat yanında, bir ahır ve samanlığın da bulunduğunu biliyoruz.

Çok geniş olmayan medrese binası ise, muhtemelen arsanın güneybatı köşesinde idi. Nitekim Hazret-i Şems, Mevlâna'nın manevî kızı Kimya Hatun'la evlendiklerinde medresenin girişinde bir odada kalmışlardı. Şems, odalarının önünden gelip geçen Alâeddin Çelebi'den Kimya Hatun'u kısıkanıyordu.

Ayrıca arsanın ortasında bir havuzla bir kuyu, havuz çevresinde de muhtemelen güzel bir bahçe yer alıyordu. Damadım Hilmi Bey'le bunları düşündük.

İşte bu iki medrese yerine, iki Selçuklu Dönemi medresesi yapılacak olursa bölgede tarihî bir doku oluşturulmuş olur. İki medrese ile bir tarihî türbe çok güzel ve mükemmel bir külliye meydana getirir. Kadı İzzeddin Türbesi de bunlara dahil edilince bölge kısmen eski kimliğine kavuşmuş olur.

Yeni yapılacak medrese binalarında küçük toplantılar yapılır ve

Mesnevî dersleri okutulur. Buralardan çevreye ney sesleri yükselir. Böylece bölge büyük bir canlılık kazanmış olur.

Gelen yerli ve yabancı turistler, Mevlâna Müzesini, Şems'in Türbesini ve Hazret-i Mevlâna'nın Evi ve Medresesi'ni ziyaret etmeden Konya'dan ayrılmaz. Bu da Konya için az kazanç değildir.

Dergâhta, babasının türbesinden başka Hazret-i Mevlâna ile ilgili fazla hatıra yoktur. Ama Mevlâna'nın hayatı tespit ettiğimiz evde ve bu bölgede geçmiş, çocuk ve torunlarını bu medresede büyütmüş, Şems'le burada inzivaya çekilmiş, büyük bir ihtimalle Şems de burada öldürülmüştür. Yine Hazret-i Mevlâna, bütün eserlerini burada yazmış, Hakk'ın rahmetine de burada kavuşmuştur. Bu mekân, acı tatlı pek çok hatırayı bağrında barındırmaktadır. Bu hatıralar, Mevleviler ve Mevlâna muhipleri için son derece önemlidir. Bütün bunlar, Mevlâna ve Şems için küçümsenemeyecek büyük hatıralardır.

Bu anlattıklarımız ilgili bir çalışma sadece bu bölgede yapılabilir. Bu da büyük bir fırsattır. Bu fırsat kaçırılmamalıdır diye düşünüyoruz.

Değerli Konya Büyükşehir Belediye başkanımızla, Karatay Belediye başkanımızdan himmet bekliyoruz. Gelmiş geçmiş bütün belediye başkanları tarihî dokuyu yok etmekle anılacaklar. Tarih şuuru geliştikçe, gelecek nesil bunları kurcalayacaktır. Bugün hangi belediye başkanının, hangi tarihî dokuyu ve eseri yok ettiğinin bir listesini çıkarabiliriz. Ama biraz daha zaman geçmesi lazım.

Hiç olmazsa bu iki başkanımız da tarihî dokuyu, var etmekle anılsınlar diyoruz.

Seyfiye Medresesi'nden arda kalan bölüm.



ŞEMSI TEBRİZİ BAHÇESİ



Muhammet DOĞAN

(Şems-i Tebrizi Bahçesi demekle maruf olan bu bahçenin tamamı Şems-i Tebrizi dergâh-ı şerifine ait olup dergâh-ı hazreti Mevlana Postnişini tarafından idare olunmaktadır.)

Şems-i Tebrizî Mahallesinde 21 Pafta 245 ada, 1 parselde bulunan 4920 M2 büyüklüğünde olan Mesnevihan zade Musa Efendi vereseşi vakfı olarak 2 Teşrin-i evvel 1340 Rumi (Miladi 1924) senesinde bu vakıf adına yeniden tescil edilen ve 20-05-1947 senesinde Konya Vilayeti Özel İdaresine satışı yapılan ve daha sonra üzerine 19 Mayıs İlkokulunun yapıldığı bu yerle alakalı olarak yaptığı-mız araştırmada 28 Cemaziye'l-ahir 1217 Hicri (1802 Miladi) tarihli vakfiyesi 23 Ağustos 1926 tarih Konya Vilayeti Evkaf Müdüriyeti tarafından Kadastro Tahrir (yazım) Heyetleri Başkanlığı'na gönderilmiştir. Ve bu yazıda şöyle denilmektedir: “9 Ağustos 1926 tarih ve 1299/820 numaralı tezkire-i aliyyeleri cevabıdır.”

“Şems Bahçesi hakkında Ahmed Efendi tarafından ibraz olunan vakfiye sicillat-ı evkafa kayd ve bir sureti ihraç ve mukaddemen takdim ve irsal kılınmış olmağla 18 Temmuz 1926 tarihli ve 3896/450 numaralı tezkire ile arz bulunduğu vechile icap eden tahrir ve irsali rica ve bi'l-vesile teyidi-i hürmet eylerim efendim.” (23 Ağustos 1926 (Konya Vakıflar Müdürü)

İmza

Bu vakfiyenin çevirisi şöyledir.

Konya Vilayeti Evkaf Müdüriyeti Mesnevihanzade Musa Efendi Vakfı

Hamd-i mevfur ve şükrü nâ-mahsur ol vâkıf-i umûr-i cumhur olan rabbü'l-erbab ve malikü'r-rikab hazretlerinin dergâh-ı akdes ve bargâh-ı mukaddeslerine maksur ve dahi salât ve selam mâ merrat'id-dühur ve kerrat-il-a'vâm ve ş-şühur ve ol Seyyid-i enam ve Seyyid-i hâs ve âm Habib-i Huda Muhammed Mustafa hazretlerinin merkad-i muattar ve meşhed-i münevverlerine ve dahi âli kiram ve ashab-ı ızamları üzerlerine mahsur kılındıktan sonra

Medine-i Konyada Piri Paşa mahallesinde sakin iken bundan akdem dar-ı ukbaya irtihal eden Mesnevihanzade es-Seyyid Musa Efendi ibni es-Seyyid el-Hâc Abdülhay Efendinin veraseti sulbi kebir oğlu es-Seyyid Abdülhay Efendi ve sulbiye kebir kızları Şerife Ayşe ve Şerife Fatıma ve Şerife Hatice ve Şerife Saliha'ya münhasıra olduğu şer'an zahir olduktan sonra verese-i mezbûrundan mumaileyh es-Seyyid Abdülhay Efendi asaleten ve kız karın-daşları mezbûratan Şerife Fatıma ve Şerife Saliha tarafından vekil-i şer'ileri olmakla vekaleten ve mezbûre Şerife Ayşe'nin tarafından dahi vekil-i şer'isi zevci es-Seyyid Ali Efendi ibni es-Seyyid Yusuf Efendi vekaleten ve keza-lik mezbûre Şerife Hatice tarafından zevci ve halen asitane-i hazreti Mevlana da tarikat-ı meşihat-i Mevlevi umdetü'l-meşayihü'l-ızam eş-Şeyh es-Seyyid el-Hâc Mehmed Efendi ibni el-merhum es-Seyyid İsmail Efendi vekaleten meclis-i şer'i şerif-i Ahmedi ve

mahfil-i din-i münif-i Ahmedi de vakf-ı âti'l-beyana li'eclit-tescil mütevellî nasb olunan Ser Tarik-i Mevlevî es-Seyyid Hasan Dede bin Hasan nam kimesne mahzarında her biri asaleten ve vekaleten ikrar-ı sahih-i şer'i ve itiraf-ı sarîh-i mer'î idüp müvekkillerimiz mezbûratan vaktaki bu Gülşen-i dünya makarr-ı ana (meşakkat) ve menzil-i fena olup eşcar-ı na payidar ve esmar-ı bî-sebat ve bî-karar olup nâimi ma'raz-ı zevalde mukimî şart-ı irtihalde olduğunu mülâhaza idüp es's-sadakatü fidyetün li'l-measî yevme yü'hazû'l-mücrimune bi'n-nevasî mefhumu dahi malumları olup Ahsen-i hasenat ve eberru müberrat garras-ı fevaidi daime ve bakiye olan sadaka-i carieye olmağın hulûs-u niyet ve safa-i

SH 2

taviyyet ile babalarımız müteveffayı mumaileyden mahmiye-i Konyada Şemseddin-i Tebrizi mahallesinde vaki' üç tarafı tarik-i âm ve bir tarafı Aganiya zimmi mülkü ile mahdud arsa-i haliyemizi hasbeten lillahi'l-kerim ve taleben limerzati'r-rahim vakf-ı sahih-i müebbed ve habs-i sarîh-i muhalled ile vakf ve habs idüp şöyle şart eylediler ki; arsa-i mezkure Medine-i **Konyada medfun Şeyh Şemseddin-i Tebrizi kuddise sirruhü'l-azîz'in zaviyesine vakf olup zaviye-i mezkurede türbedar olanlara meşrut olup senede hasıl olan menafîini ahz ve kabz eyleyeler** deyu fariğan anîş-şevağıl arsa-i mezkure mütevellî mumaileyh es-Seyyid Hasan Dedeye teslim idüp ol dahi vakfiyet üzere tesellüm eylediler dediklerinde Müteveli merkur dahi vekilûnü merkurûnun kelimat-ı meşruhaların tasdik ettikten sonra vekilûnü merkurûn bi'l-vekalet Mütevellîyi merkur mahzarında takrir-i dava idüp arz-ı mezkur hükmü menkulde olup menkul ve muhavvel kısmının vakfiyeti caiz ve sahih olmadığı kütüb-ü mu'teberat-ı fıkhiyyede mestur ve sarîhdir. Mütevellîyi merkur kasr-ı yed idüp müvekkilemiz mezbûrata teslim eylesün dediklerinde Mütevellîyi merkur cevaba mütesaddi olup fi'l-hakika arsa menkul kabilinden olduğu emr-i mukarrerdir lakin menkul-ü mütearafdır. Ve arsa dahi umum üzeredir. Hatta inayet-i bi-gayet-i Rahmani ve imam-ı sâlis-i Muhammed bin Hasan'eş-

Şeybani Hazretlerinin re'yi münirinde menkul muarafın teslim ile'l-mütevellî ile vakfiyeti sahih ve lazım olup bundan maada bir ciheti uhraya vakf olursa ikisinin mutlaka hayırda ittihadına nazar olunur. Bazı eimme-i kiram ve fukaha-i zevi'l-ihitiram sıhhat ve cevazına zâhip olmuşlardır. Ve imam-ı âlim-i rabbani ve ihsan-ı bî-giran-i Sübhani Ebu Yusuf eş-şehir bîl-imami's-sani re'yi hatırlarında Vâkıf mücerred vakaftü demekle vakf-ı sahih ve lüzumu arız olur. Asla rucua mecal ve istirdada ihtimal yoktur, deyüp reddetme imtina ve husumet ve niza eyleyüp hakim-i müvakkı-ı kitab olan Timsal-i ? devlet-i fezail ve kâşif-i ihtilaf-i mesail câmiu ulumi'l-müşkilat ârif-ü mebahis-i ihtilaf Efendi hazretlerine müterafian ve fasl-ı hâkime tâliban olduklarında hâkim müşarunileyh bîl-benan müşkil-i küşayi âlim-i âlimiyan kelimat-ı hasmına im'ân-ı nazar muhtıl-ı hayr olmaktan hazer vakf-ı sâlifî'z-zikrin evvela ala re'yin men yerahû sıhhatine saniyen imameyn-i hüameyn kavilleri üzere lüzumuna hükmü sahih-i şer'i ve kazai sarîh-i mer'î idüp min ba'd vakfi mezkur vakfi sahih-i lazım ve habsi sarîh-ı mütehattem ve nakz ve nakzına mecal ve mahal ve tağyir ve tebdili adîmü'l-ihhtimal olduğu "fe men beddelehu ba'de ma semiahû fein-nema ismühü alellezine yübeddilühü in-nellahe semion alim."

Hurrira fi'l-yevmi's-samini ve'l-îşrine min şehr-i Cemaziye'l-Ahir sene: seb'a aşera ve mieteyn ve elf. (28 Cemaziye'l-ahir sene: 1217)

Duhancı Meşher İsmail, Hasan Efendi eş-şehir Çelik zade, Hammam-i mezkur da müstereki Hamamcı İbrahim, Mahkeme hamamcısı, Es-Seyyid Yakup, Halen Şerefüddin camii şerifi müezzini molla Mustafa Kadı zade Mehmed Es'ad Efendi, Arabacı Hafız Süleyman, Müsevvî Mustafa Efendi, Kahveci Mehmed oğlu Mehmed, Kahveci Ali oğlu Mehmed, Ser bevvin-i dergâh Çelik Paşazade İbrahim bey, Çukadar zade es-Seyyid Ahmed Ağa, Suvarıklı Hacı imamzade Mustafa Efendi,

Sene: 1936/23 Ağustos Aslına Muvafıktır Mühür: Konya Vilayeti Evkaf Müdüriyeti 1339.

عرصه نفوذ فیه در اینجی ارمق در بکره نفوذ معارف در عرف و محرم اوزره در فقه عنایت غایت
 حیانه و ارمق ناکت محمد به پیشه انجانه فخری در اینجی ارمق معارف فیه المصنوع و ختی جی و لازم اولوب
 بنوشته بعد بحسب اخایه و فقاوتی ایکننده مطلق فیرده انجا دینه نظر انوشه بیده مکررم و فقاوتی در اولی
 محت و مجازیه نه ز احب المندر . و اعلم با ما و احبیه بکره بحیا و ابویوسف السکری با اولی تان فای
 فیرلرنه واقعه مجر و فقت دیکه و فقاوتی و لازم عارضه اولوب احد جوعه مجی و استرا ده احمق بر قدر
 لیجه در دینه قناع و فخرمت و نزاع ایجب هاکم موقوف باطله ستم - دولت فقتی و فقاوتی
 اصفاف سانی بلع حاوی المتکلفات عارف با همتا فقتی اقصا فقتیه بر افغانه و فقتی علم
 ادبیه و اولی فیرلرنه سانی بالبناء به موقوفات عارف عاییه نه کهم عینه امعایه فیرلرنه اولی فیرلرنه
 فقتی و فقاوتی فیرلرنه اولی عی اعمیه را محنت و قایما اعمیه کایه فیرلرنه اولی فیرلرنه اولی فیرلرنه
 و فقاوتی عی اعمیه را محنت و قایما اعمیه کایه فیرلرنه اولی فیرلرنه اولی فیرلرنه اولی فیرلرنه
 و فقاوتی عی اعمیه را محنت و قایما اعمیه کایه فیرلرنه اولی فیرلرنه اولی فیرلرنه اولی فیرلرنه

و فقاوتی عی اعمیه را محنت و قایما اعمیه کایه فیرلرنه اولی فیرلرنه اولی فیرلرنه اولی فیرلرنه
 و فقاوتی عی اعمیه را محنت و قایما اعمیه کایه فیرلرنه اولی فیرلرنه اولی فیرلرنه اولی فیرلرنه

فقی - ادا
 آیه صفا فیه
 سرور مملکت
 فقهی و فقاوتی
 فقهی و فقاوتی

سر بریه در عی اعمیه را محنت و قایما اعمیه کایه فیرلرنه اولی فیرلرنه اولی فیرلرنه اولی فیرلرنه
 سر بریه در عی اعمیه را محنت و قایما اعمیه کایه فیرلرنه اولی فیرلرنه اولی فیرلرنه اولی فیرلرنه

هنر و فقاوتی



فقهی

13



SELÇUK KERVANSARAYLARINDAN ZAZADİN HANI

Anadolu Selçuklu Devleti'nde pek çok güzergah üzerinde inşa edilmiş olan kervansaraylar ulaşımın en önemli unsurunu oluşturmuşlardır. Bu yapılar gerek ülke içi gerekse ülkeler arası ticaretin yapıldığını gösteren delillerdir⁽¹⁾.

Selçuk kervansarayları iki mühim gayeyi göz önünde bulundurmak suretiyle inşa edilmişlerdir. Bunlardan birincisi;

Zengin ticari emtia nakleden kervanlara hudut civarında düşman çapulcularından göçebe ve eşkiya baskınlarından koruyacak emniyetli konak yerleri sağlamak. Bundan dolayıdır ki bunlar müstahkem surlarla çevrilmiş, surları üzerinde kale ve

burçlar inşa edilmiş, kapıları demirden yapılmış ve bu suretle her türlü tehlikelere karşı koyabilecek bir müdafa tertibatıyla donatılmışlardır.

Kervansarayların hedeflediği ikinci amaç da yolcuların kondukları veya geceledikleri yerlerde her türlü ihtiyaçlarını temin etmektir. Gerçekten bu amaçla kervansaraylarda vücuda getirilen tesisler çok dikkat çekicidir. İçlerinde yatakhaneleri, aşhaneleri, erzak ambarları, ticari eşyayı koyacak depoları, yolcuların hayvanlarını koyacak ahırları, samanlıkları, yolcuların namaz kılmaları için mescitleri, misafirlerin yıkanması için hamamları, şadırvanları ve hastaneleri vardır⁽²⁾.

Selçuklu Devleti'nin büyük ve ileri görüşlü sultanlarının, iktisadi ve ticari siyaseti sayesinde Türkiye, milletlerarası bir ticaret merkezi haline gelmiştir. II. Kılıçaslan, I. Gıyaseddin Keyhürev, I. İzzeddin Keykavus ve I. Alaaddin Keykubad gibi sultanların, iktisadi ve ticari faaliyetleri artırmak için çeşitli vasıtalarla, birçok koruyucu ve teşvik edici tedbirlere başvurduklarını görüyoruz. Bu vasıtalarından birisi de şüphesiz ki ticaret yolları üzerinde kurulmuş olan ve ticaretin gelişmesinde mühim roller oynayan kervansaraylardır. Kervansarayların inşa edilmesi ile ticari faaliyetlerin yoğunluk kazanması arasında sıkı bir ilişki olduğu muhakkaktır⁽³⁾.



(1) Tuncer BAYKARA, Türkiye'nin Sosyal ve İktisadi Tarihi (XI – XIV. yy), Ankara, 2000, s. 199.

(2) Osman TURAN, "Selçuklu Kervansarayları", Belleten, C. X, S. 39., Ankara, 1946, s. 477-479.

(3) Osman TURAN, Selçuklular ve İslamiyet, İstanbul, 1998, s. 95.



Halk arasında aslı bozularak Zazadin Hanı denilen Sadeddin Hanı Konya'nın 24 km kuzeydoğusunda⁽⁴⁾ ve Aksaray'a giden yol üzerindedir. Civarında akarsu yoktur. Su ihtiyacı kuyulardan karşılanmaktadır. Büyük kapısı beyaz mermerlerle siyaha çalan gök mermerlerden yapılmış ve bazı örmeler kabartmalar ve kemerlerle süslenmiştir. Avlu yahut meydanın üç tarafında on dört oda ve hücre ile önleri açık ve kemerlerle birbirine bağlı on üç örtme vardır. Yan duvarlarında göze çarpan bir takım haçlı nakışlı ve Rumca yazılı levhalara göre hana ait taşlardan bir çoğu Roma ve Bizans harabelerinden getirilmiştir⁽⁵⁾.

Genişliği 7, yüksekliği 6, 5 metre olan kapısının üstünde 11 ak mermer ve siyah taştan çatılmış bir kemer bulunmaktadır. Kemerin üstündeki süslü ve kavisli bir çerçevenin ortasına yerleştirilen Selçuklu sülüsüyle yazılmış bir kitabesi bu-

lunmaktadır⁽⁶⁾. Kitabenin Türkçesi şu şekildedir⁽⁷⁾;

“Emirülmüminin ortağı, fetih babası, dünya ve dinin yardımcısı, ümmetlerin efendisi Keykubad oğlu büyük sultan Keyhüsrev'in zamanında ve 634 yılında Mehmet oğlu zayıf Köpek bunu imar etti.”

Kervansarayı inşa ettiren Sadeddin Köpek Sultan I. Alaaddin Keykubad döneminde av emiri ve mimar olarak görev yaptı. Sadettin Köpek aynı zamanda kuvvetli bir kumandandı⁽⁸⁾. Alaaddin Keykubad'ın oğlu II. Gıyaseddin Keyhüsrev döneminde yıldızı parladı. Devlete sadık emirlerden bir kısmını azlettirdi, bir kısmını da katlettirerek sahib-i azam oldu. İlk olarak Harezmlilerin reisi Kayır Han zindana atıldı ve bir süre sonra burada öldü. Daha sonra Şemseddin Altunaba Taceddin Pervane, Beylerbeyi Hüsameddin Kaymeri ve Kemaleddin Kamyar gibi Selçuk devletine büyük hizmetleri

(4) İ. Hakkı KONYALI, Abideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi, Ankara, 1997, s. 1050.

(5) Ferit UĞUR, Konya Halkevi Dergisi, II. Sayı, Eylül 1936, s. 37.

(6) Konyalı, s. 1055.

(7) Uğur, s. 38.

(8)* Vezir-i azam Konyalı, s. 1058.



olmuş beyleri peş peşe ortadan kaldırmayı başardı⁽⁹⁾. İbn-i Bibi'nin ifadesiyle tabiatının kötülüğünden, kalbinin bozukluğundan, yaratılışın uğursuzluğundan, nefsinin alçaklığından dolayı, bozuk aklına yapılmayacak şeyler yerleşmiş, ülkeyi ele geçirme ve ona hakim olma tutkusuna kapılmış olan⁽¹⁰⁾ Sadeddin Köpek II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in huzuruna kılıçla girmeye ve istediğini ısrarla yaptırmaya başlayarak nihayet sultanı da korkuttu. Sadettin Köpek'in Selçuklu tahtına göz diktiğinin anlaşılması üzerine II. Keyhüsrev önlem almak zorunda kaldı.

Güvendiği adamlarından birini huzuruna çağırarak sultan, Sadeddin Köpek'in tavırlarından duyduğu rahatsızlığı dile getirerek onun ortadan kaldırılması gerektiğini dile getirdi. Daha sonra düzenlenen bir ziyafet sonrası katledildi⁽¹¹⁾. Sultan aleme ibret için cesedinin bir kafes içinde yüksek bir burca asılmasını istedi. Halka teşhir edilirken zinciri koparak yere düşen kafes seyircilerden birini öldürdü. Manzarayı köşkünden seyreden II. Keyhüsrev bunu görünce ; "Vay uğursuz alçak, ölümünden sonra bile kan döküyor!" dedi.⁽¹²⁾

Sadeddin Köpek'in katlinden sonra onun hileleriyle saltanat daire-sinden uzaklaştırılan Celaleddin Karatay çağrılarak Hazine – i Hassa nezaretine tayin edildi⁽¹³⁾.

SONUÇ

Asırlar boyunca vakıfların Türk medeniyet tarihine kazandırmış olduğu, devrinin mimari özelliğini, sosyal seviyesini gösteren muhteşem abideleri arasında kervansarayların özel bir yeri vardır. Bu özellik kervansarayların, bir devrin, gelişmiş bir medeniyetin seyahat ve ticaret hürriyetini himayesine alan, sosyal hayatın, sosyal dayanışmanın bir yönünü geliştiren, milletlerarası ticarete emniyet sağlayan, büyük ve medeni devletlerin fertlerinin malını ve canını korumak yolundaki vazifesine yardımcı olan müesseseler olmak vasfını taşımasından ileri gelmektedir. Müslüman toplumların meydana getirdiği hayır ve sosyal kurumlarının başında bulunan müesseselerden biri olan kervansaraylarda, din, dil, ırk, renk ve mezhep farkı gözetmeden herkese hizmet verilmiş, yapmış olduğu hizmetlerle eşine rastlanmayan bir müessese olarak insanlık tarihine iz bırakmıştır.

(9) Edoğan MERÇİL, Müslüman Türk Devletleri Tarihi, 3. Baskı, Ankara, 1997, s. 149.

(10) Mehmet ERSAN, Türkiye Selçuklu Devleti'nin Dağılışı, Ankara, 2010, s. 56.

(11) Uğur, s. 39.

(12) Konyalı, s. 1057.

(13) Uğur, s. 39.